

dr hab. Przemysław Bąbel, prof. UJ

Uniwersytet Jagielloński

Ile punktów za pobicie kolegi, a ile za kolczyk w nosie? Błędy i wypaczenia punktowych systemów oceniania zachowania uczniów

Od kilkunastu lat w szkołach dużą popularnością cieszą się punktowe systemy oceniania zachowania. Ocena z zachowania oparta jest na punktach, które uczniowie zbierają za pożądane zachowania i tracą za zachowania niepożądane. Systemy punktowe nawiązują do jednej z najbardziej znanych metod stosowanej analizy zachowania (terapii behawioralnej) – gospodarki żetonowej. Dzięki tej metodzie od dziesiątków lat na całym świecie skutecznie kształtowane są pożądane zachowania dzieci, uczniów, pracowników, konsumentów i każdego, kto wymaga zmiany zachowania. Niestety, stosowane w Polsce systemy punktowe niewiele mają wspólnego z gospodarką żetonową, a wręcz są tworzone i wdrażane w sposób sprzeczny ze wszystkimi jej zasadami. W efekcie nie tylko nie pełnią one funkcji wychowawczej, lecz także nie sprawdzają się jako podstawa oceniania. Z tego ostatniego powodu spotykają się z krytyką, nie zawsze zresztą trafną. Na przykład niesłusznie przypisuje im się negatywny wpływ na tzw. motywację wewnętrzną uczniów. W ramach wykładu przybliżona zostanie gospodarka żetonowa, w tym prawa zachowania, na których się ona opiera. Omówione zostaną – wywodzące się z tych praw – zasady tworzenia i wdrażania systemów punktowych. Zostaną one skonfrontowane z przykładami punktowych systemów oceniania zachowania stosowanych w praktyce edukacyjnej w Polsce. W efekcie ukazane zostaną błędy, leżące u podłoża niepowodzenia systemów punktowych w polskich szkołach, w tym w szczególności oparcie edukacji na karaniu. Refleksji poddane zostaną przyczyny rozbieżności między praktyką edukacyjną a wiedzą naukową na temat praw rządzących zachowaniem, wynikające głównie z niewłaściwie rozumianej humanistycznej koncepcji wychowania. W konkluzji wykładu wskazane zostaną możliwości i ograniczenia systemów punktowych jako metody wychowawczej i metody oceniania zachowania uczniów.